

**SMURTO PRIEŠ 11-18 METŲ AMŽIAUS VAIKUS
PAPLITIMO IR JŲ ĮTAKOJANČIŲ VEIKSNIŲ
VERTINIMO TYRIMAS**

Šiauliai, 2011

TURINYS

1. TYRIMO METODAS IR KONTINGENTAS.....	3
2. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS.....	4
2.1 Smurto paplitimas	4
2.2 Smurtavimo psichosocialiniai veiksniai.....	10
2.3 Mokyklose vykdomos prevencinės programos	21
3. Apibendrinimas.....	23
4. Rekomendacijos ir pasiūlymai.....	24

1. TYRIMO METODAS IR KONTINGENTAS

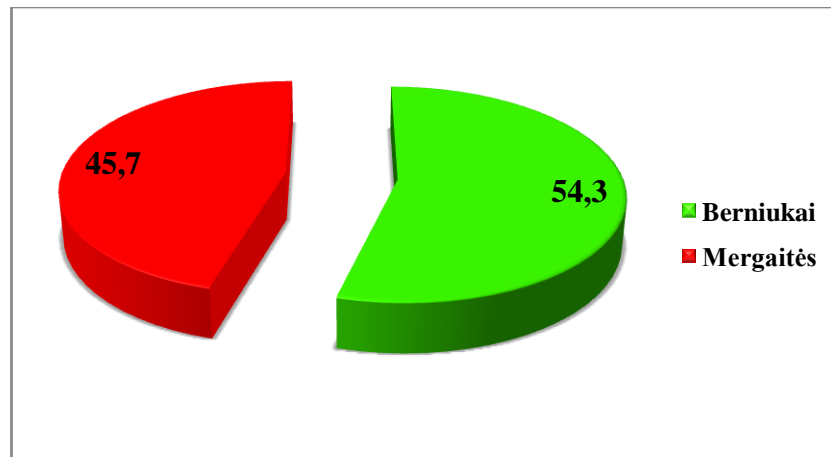
Tyrimo organizavimas.

Higienos institutas 2011 metų balandžio-gegužės atliko tyrimą “Smurto prieš 11-18 metų amžiaus vaikus paplitimo ir jį įtakojančių veiksnių vertinimas”. Šiuo tyrimu siekiama nustatyti smurto prieš 11-18 metų amžiaus vaikus paplitimą vaikui artimojoje aplinkoje (mokykloje, kieme ir kitoje aplinkoje), išanalizuoti smurtavimui įtakos turinčius psichosocialinius veiksnius, nustatyti kiek mokiniai yra informuoti apie mokykloje vykdomas smurto prevencines programas ir kiek patys jose dalyvauja.

2011 metais daugelyje savivaldybių smurto prieš 11-18 metų vaikus tyrimas vyko bendradarbiaujant su visuomenės sveikatos biurais. Šiaulių miesto savivaldybėje tyrimą buvo numatyta atlikti vienoje vidurinėje mokykloje. Tyrime dalyvauti buvo pakviesti atrinktos mokyklos 5-12 klasės mokiniai (11-18 metų amžiaus vaikai).

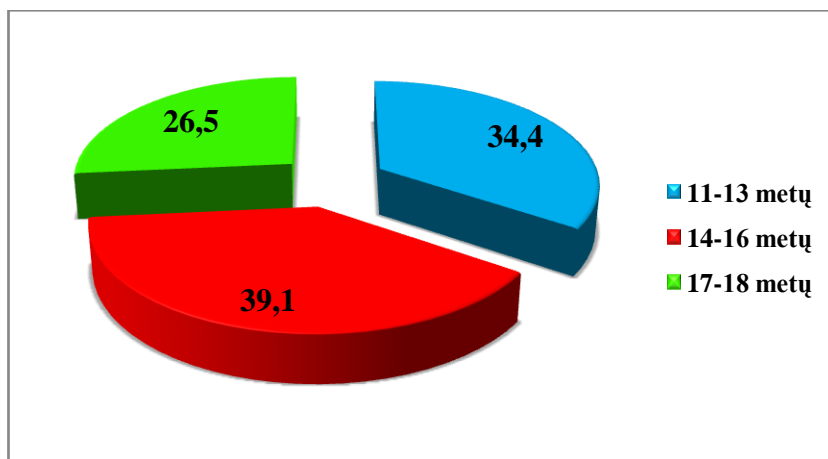
Tiriamosios imties charakteristikos

Buvo išdalintos 190 anketų, visiškai užpildytos buvo 151 anketos, taigi tiriamųjų skaičius $n=151$ (79,5 proc.). Apklaustųjų mokinių pasiskirstymas pagal lytį buvo panašus: 54,3 proc. berniukų bei 45,7 proc. mergaičių (žr. 1.1 pav.).

1.1 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal lytį (proc.).

Tyrimo metu buvo apklausiami 5-12 klasių mokiniai, kurie buvo suskirstyti į amžiaus grupes: neatsakingus už save (11-13 metų), dalinai atsakingus (14-16 metų) bei atsakingus (17-18 metų). Apklaustųjų mokinių pasiskirstymas pagal amžiaus grupes buvo panašus: 34,4 proc. sudaro 11-13 metų amžiaus mokiniai, 39,1 proc. 14-16 metų ir 26,5 proc. 17-18 metų amžiaus mokiniai (žr. 1.2 pav.).

1.2 pav. Mokinių pasiskirstymas pagal amžiaus grupes (proc.).

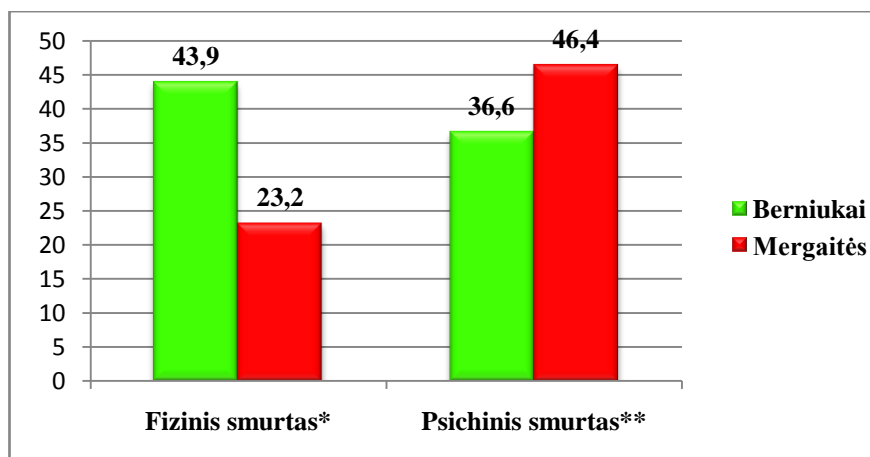
Duomenų analizės metodai

Surinkti anketinės apklausos duomenys buvo apdoroti SPSS 17.0 *for Windows* bei *MS Excel* programomis. Požymių skirtumai laikyti statistiškai reikšmingais, kai $p < 0,05$. Hipotezės tikrintos taikant Z ir χ^2 testus. Duomenys analizuoti taikant aprašomąją statistiką.

2. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

2.1 Smurto paplitimas

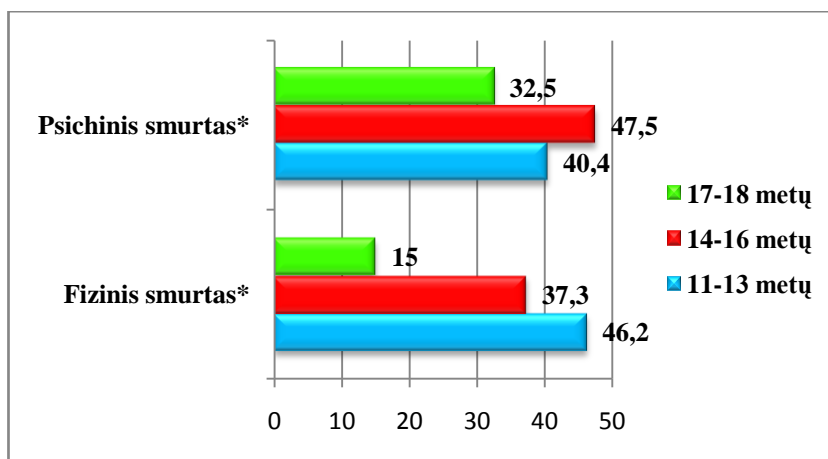
34,4 proc. apklaustų mokinių yra patyrę fizinį smurtą, psichinį – 41,1 proc. Analizuojant duomenis pagal lytį, statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) fizinį smurtą dažniau patiria berniukai (43,9 proc.) nei mergaitės (23,2 proc.). O psichinį smurtą patiria panašus procentas berniukų (36,6 proc.) ir mergaičių (46,4 proc.), tai parodo ir statistinis nereikšmingumas ($p > 0,05$). 2.1.1 paveiksle matome, jog berniukai dažniau patiria fizinį, o mergaitės psichinį smurtą.

2.1.1 pav. Patirtas fizinis ir psichinis smurtas atsižvelgiant į lytį (proc.).

* $\chi^2=7,121$ $df=1$ $p < 0,05$; ** $\chi^2=1,484$ $df=1$ $p > 0,05$

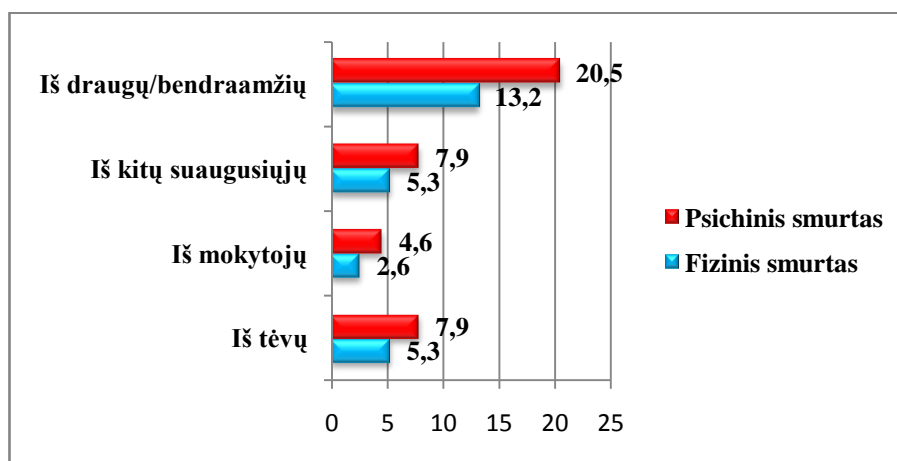
Skirtumai taip pat statistiškai reikšmingi ($p < 0,05$) analizuojant pagal amžiaus grupes, dažniausiai fizinį smurtą patiria 11-13 metų mokiniai (46,2 proc.), 37,3 proc. patiria 14-16 metų vaikai ir rečiausiai smurtą patiria vyriausio (17-18 metų) amžiaus mokiniai (15 proc.). Tyrimo rezultatai rodo, kad psichinį smurtą dažniausiai patiria 14-16 metų vaikai. Kaip fizinį smurtą, taip ir psichinį mažiausiai patiria vyriausi (17-18 metų) respondentai (32,5 proc.) (žr. 2.1.2 pav.).

2.1.2 pav. Patirtas fizinis ir psichinis smurtas atsižvelgiant į amžiaus grupes (proc.).

* $\chi^2=10,067$ $df=2$ $p < 0,05$; ** $\chi^2=2,219$ $df=2$ $p > 0,05$

Tiriamieji per 12 mėnesių dažniausiai fizinį ir emocinį smurtą patiria iš draugų ar bendraamžių. Psichinį smurtą (20,5 proc.) patiria dažniau nei fizinį (13,2 proc.). Rezultatai rodo, jog iš tėvų ir iš suaugusiųjų fizinį ir psichinį smurtą patiria toks pat procentas apklaustų mokinių (fizinį - 5,3 proc., psichinį - 7,9 proc.). Mažiausiai tiriamieji fizinį smurtą patiria iš mokytojų (2,6 proc.) (žr. 2.1.3 pav.).

2.1.3 pav. Per 12 mėn. patirtas fizinis ir psichinis smurtas (proc.).

Statistinis reikšmingumas ($p < 0,05$) rodo, kad fizinį smurtą dažniausiai patiria tie mokiniai, kurie patys mušė ar spardė kitą vaiką, grasino sumušti, užkabinėjo ar buvo uždare patalpoje kitą

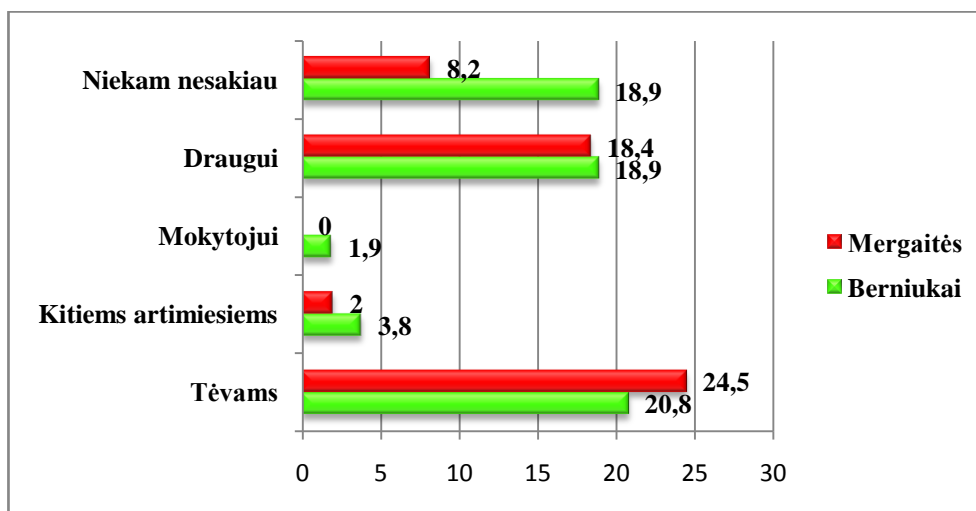
mokinių. Taip pat dažniau fizinį smurtą patiria tie, kurie reikalauja pinigų ar apiplėšia kitą mokinį (žr. 1 lentelė).

1 lentelė.

Kurie vaikai dažniau patiria fizinį smurtą (proc.).

		Ar teko patirti fizinį smurtą	
		Taip	Ne
Mušiau ir spardžiau kitą vaiką $\chi^2=6,213$ $df=1$ $p<0,05$	Ne	30,1	69,9
	Taip	55,6	44,4
Grasinau, užkabinėjau, arba buvau uždaręs patalpoje kitą mokinį $\chi^2=9,231$ $df=1$ $p<0,05$	Ne	30,0	70,0
	Taip	65,0	35,0
Reikalavau pinigų, daiktų iš kito mokinio $\chi^2=7,381$ $df=1$ $p<0,05$	Ne	31,5	68,5
	Taip	69,2	30,8
Apiplėšiau kitą mokinį $\chi^2=7,381$ $df=1$ $p<0,05$	Ne	31,5	68,5
	Taip	69,2	30,8

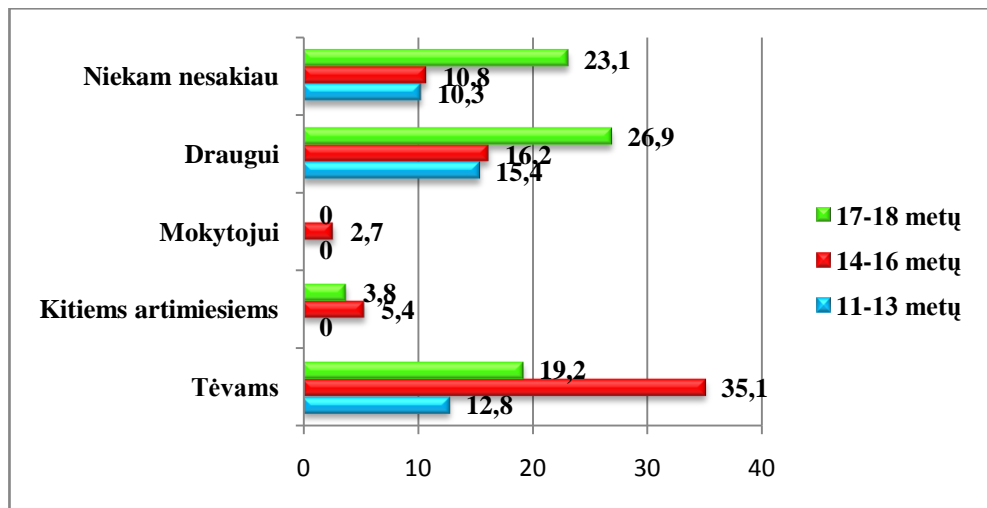
Berniukų ir mergaičių atsakymai, apie patirtą smurtą, statistiškai reikšmingai nesiskyrė ($p>0,05$). Daugiausia respondentų apie patirtą smurtą pasako tėvams, dažniau tėvams pasisako mergaitės (24,5 proc.), nei berniukai (20,8 proc.). Taip pat virš 18 proc. berniukų ir mergaičių pasisako savo draugams. Rezultatai rodo, jog apie 10 proc. daugiau berniukų, nei mergaičių, apie patirtą smurtą niekam nesako (žr. 2.1.4 pav.).

2.1.4 pav. Pasisakiusiųjų apie patirtą smurtą dalis, atsižvelgiant į lytį (proc.).

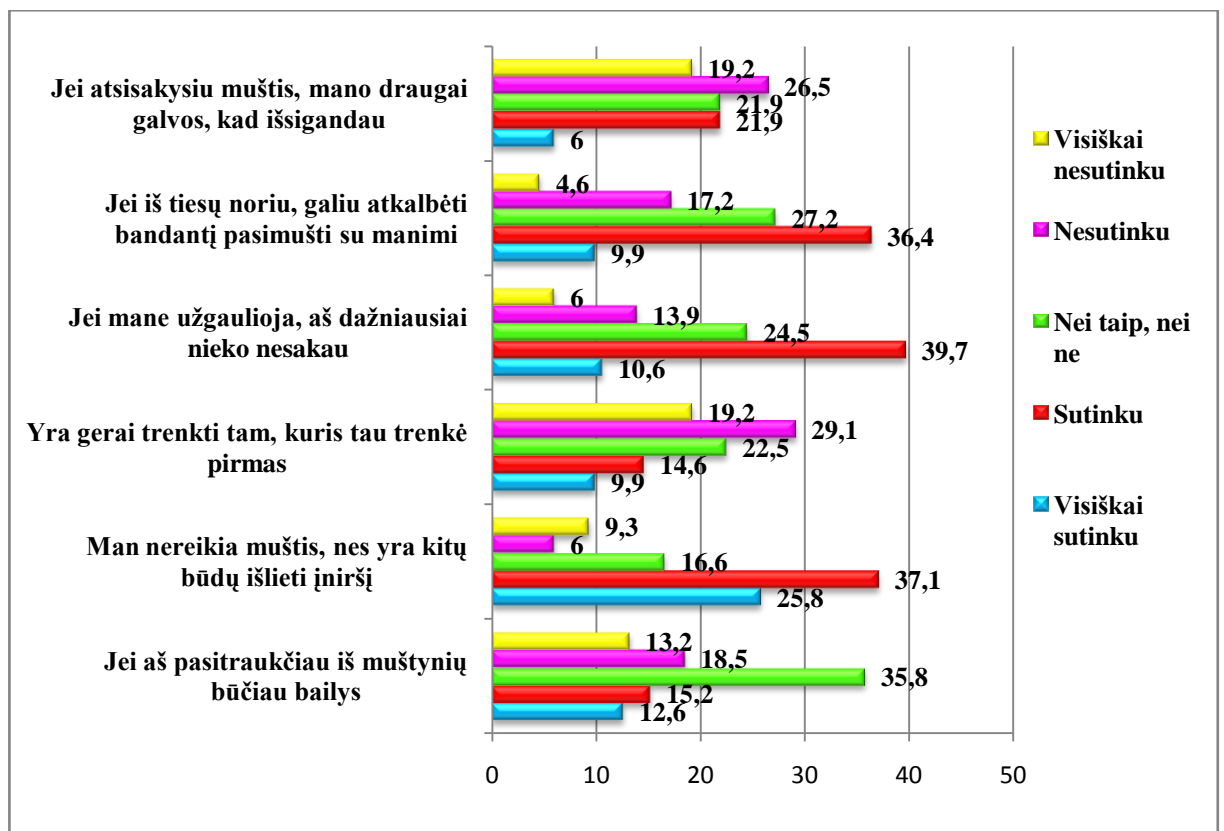
$\chi^2=5,462$ $df=6$ $p>0,05$

Atsakymai pagal amžiaus grupes statistiškai reikšmingai skyrėsi ($p<0,05$). Daugiau nei pusę (61,5 proc.) 11-13 metų mokinių pasisako visiems išvardintiems asmenims, taip pat visus variantus pažymėjo ir 29,7 proc. 14-16 metų bei 23,1 proc. 17-18 metų mokinių. Draugams dažniausiai pasisako vyriausi (17-18 metų) tyrimo dalyviai (26,9 proc.). Mažiausiai mokiniai pasisako apie patirtą smurtą mokytojams ir kitiems artimiesiems (žr. 2.1.5 pav.).

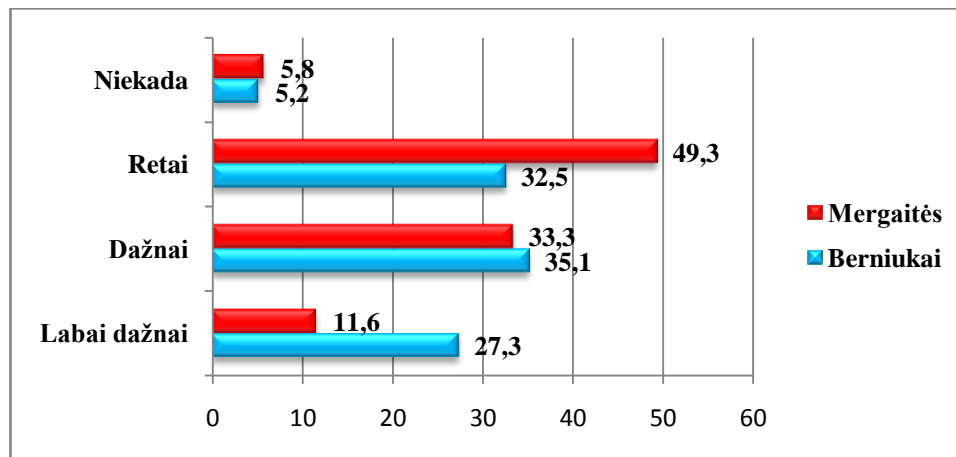
2.1.5 pav. Pasisakiusiųjų apie patirtą smurtą dalis, atsižvelgiant į amžiaus grupes (proc.) $\chi^2=21,874$ $df=12$ $p<0,05$

Tyrimo rezultatai rodo, kad tiriamųjų požiūris į smurtą yra gana neigiamas. Didžioji dalis tiriamųjų nesutiktu (26,5 proc.) ar visiškai nesutiktu (19,2 proc.), kad jei atsisakytų muštis, jo draugai manys, jog išsigando. Taip pat apie 30 proc. moksleivių nesutinka, kad yra gerai trenkti tam, kuris tau trenkė pirmas, 19,2 proc. visiškai su tuo nesutinka. 37,1 proc. mano, kad jiems nereikia muštis, nes yra kitų būdų išlieti įniršį, 25,8 proc. su šiuo teiginiu sutinka visiškai. Apie 40 proc. tiriamųjų gali atkalbėti bandantį su juo pasimušti, taip pat panašus procentas teigia, jei užgaulioja kitas vaikas, jam dažniausiai nieko nesako (žr. 2.1.6 pav.).

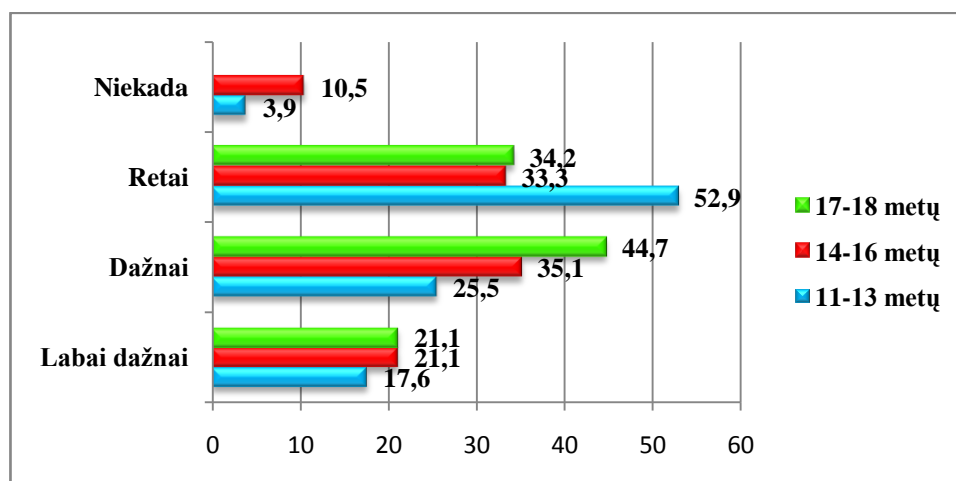
2.1.6 pav. Tiriamųjų požiūris į smurtą (proc.).

Didžioji dalis mokinių (39,1 proc.) nurodė, kad smurtą per televizorių mato retai, mergaitės (49,3 proc.) smurtą mato rečiau nei berniukai (32,5 proc.). Dažnai smurtą per televizorių mato daugiau nei po 30 procentų berniukų ir mergaičių ir labai dažnai mato 27,3 proc. berniukų, 11,6 proc. mergaičių, skirtumas statistiškai nereikšmingas ($p>0,05$) (žr. 2.1.7 pav.).

2.1.7 pav. Kaip dažnai respondentai mato smurtą per TV atsižvelgiant į lytį (proc.).
 $\chi^2=7,103$ $df=3$ $p>0,05$

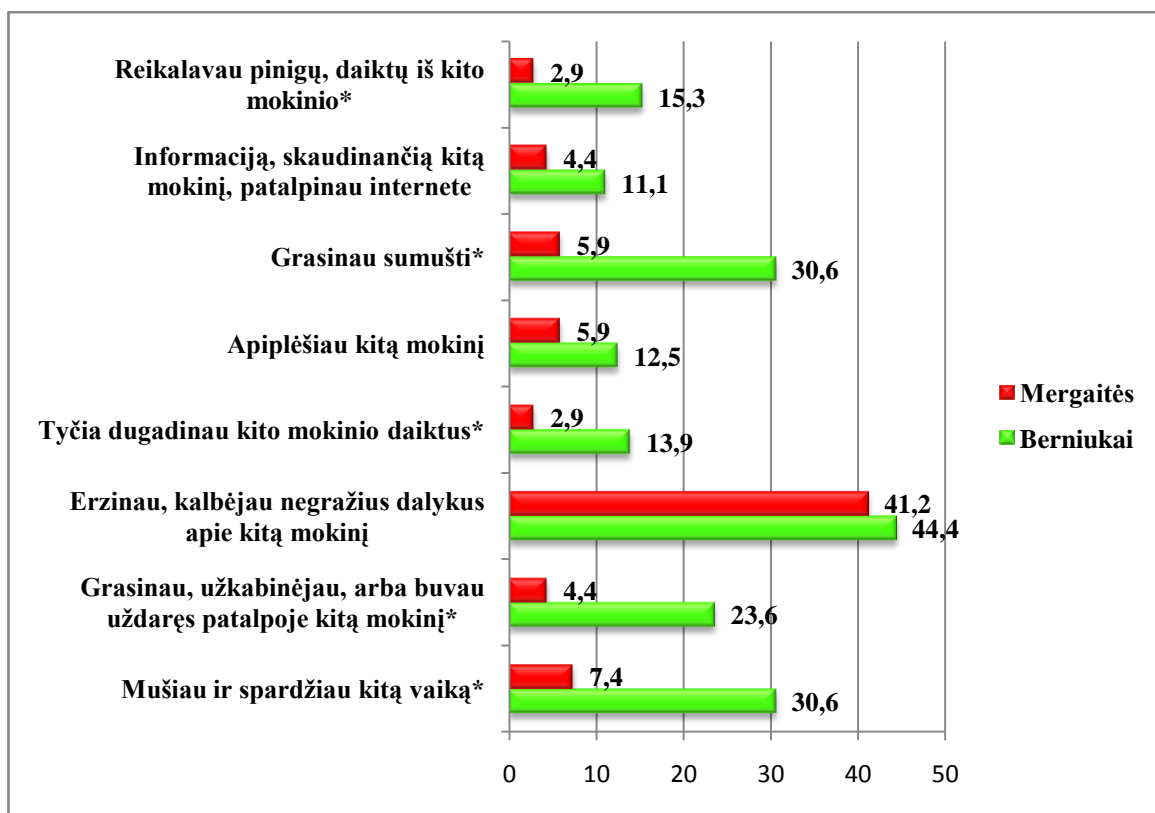
Analizuojant duomenis, pagal amžiaus grupes, matome, kad smurtą per TV dažniausiai mato vyriausio amžiaus (17-18 metų) mokiniai (44,7 proc.). Daugiau nei pusę (52,9 proc.) jauniausių tyrimo dalyvių smurtą mato retai, 3,9 proc. nemato niekada. Iš visų tiriamųjų dažniausiai niekada smurto nemato 14-16 metų mokiniai (10,5 proc.). Atsakymai tarp amžiaus grupių statistiškai nesiskiria ($p>0,05$) (žr. 2.1.8 pav.).

2.1.8 pav. Kaip dažnai respondentai mato smurtą per TV atsižvelgiant į amžiaus grupę (proc.). $\chi^2=10,576$ $df=6$ $p>0,05$

Apie pusę tiriamųjų (44,4 proc. berniukų ir 41,2 proc. mergaičių) per paskutinius du mėnesius erzino, kalbėjo negražius dalykus apie kitą mokinį. Statistinis reikšmingumas ($p<0,05$) parodė, kad smurtavusių berniukų yra žymiai daugiau nei smurtaujančių mergaičių. Virš 30 proc. berniukų teigė, kad grasino sumušti bei muštė ir spardė kitą vaiką. Nemažas procentas vaikinų (23,6

proc.) grasino, užkabinėjo ar buvo uždaręs patalpoje kitą mokinį. Taip pat virš 10 procentų tyrime dalyvavusių berniukų, per paskutinius du mėnesius tyčia sugadino kito mokinio daiktus (13,9 proc.), apiplėšė kitą mokinį (12,5 proc.), informaciją, skaudinančią kitą mokinį patalpino internete (11,1 proc.), bei 15,3 proc. reikalavo pinigų ar daiktų iš kito mokinio (žr. 2.1.9 pav.).

2.1.9 pav. Per du mėnesius smurtavusių tiriamųjų dalis, atsižvelgiant į lytį (proc.).
*p<0,05

Statistinis reikšmingumas (p<0,05) rodo, kad tiriamieji, kurie labai dažnai mato smurtą per televizorių, linkę labiau smurtauti mokyklose (žr. 2 lentelė).

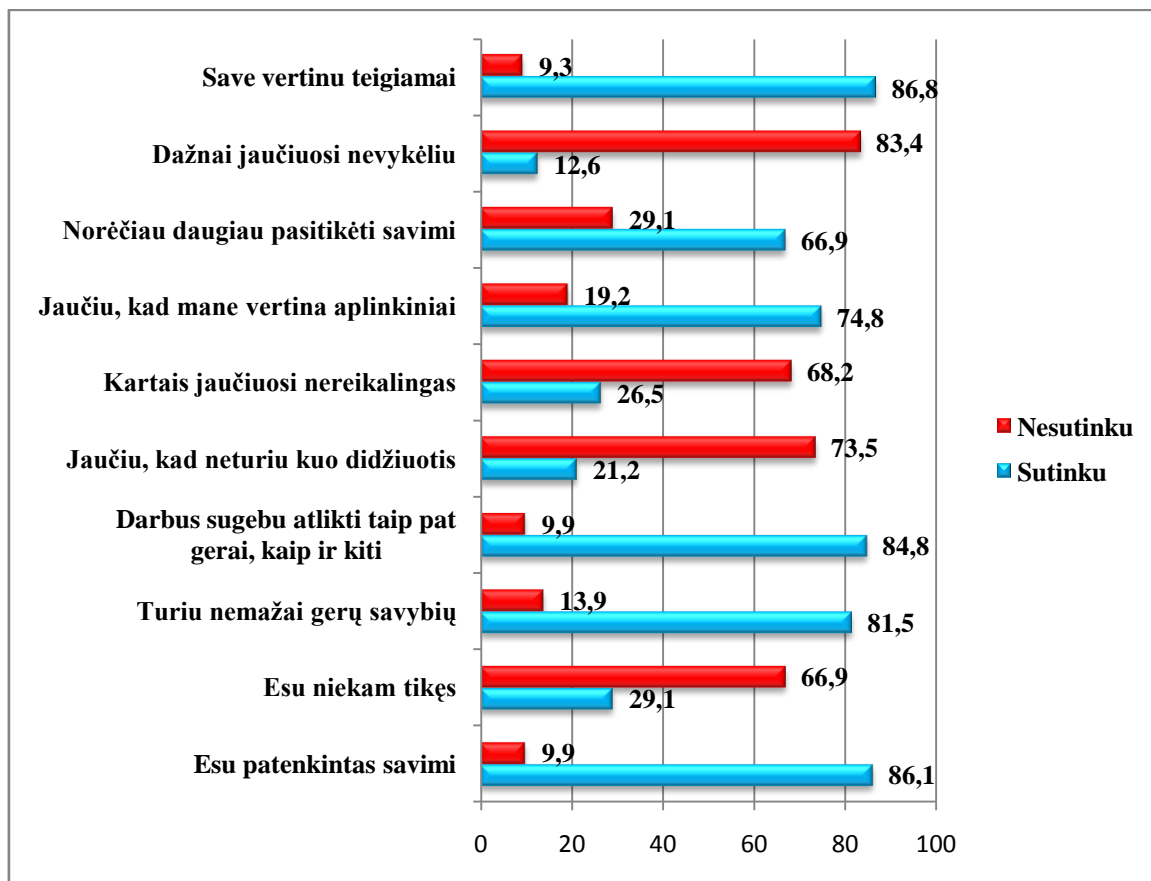
2 lentelė.

Smurtavimo dažnis ir smurto matymas per TV statistinis palyginimas (proc.).

Ar esi smurtavęs mokykloje?		Ar dažnai matai smurtą per TV			
		Labai dažnai	Dažnai	Retai	Niekada
Informaciją, skaudinančią kitą mokinį, patalpino internete $\chi^2=14,742$ $df=3$ $p<0,05$	Ne	16,3	36,4	41,1	6,2
	Taip	63,6	6,1	27,3	0
Mušiau ir spardžiau kitą vaiką $\chi^2=12,550$ $df=3$ $p<0,05$	Ne	14,2	37,2	42,5	6,2
	Taip	44,4	22,2	29,6	3,7
Grasinau, užkabinėjau, arba buvau uždaręs patalpoje kitą vaiką $\chi^2=10,063$ $df=3$ $p<0,05$	Ne	15,8	35	42,5	6,7
	Taip	45	30	25	0
Tyčia sugadinau kito mokinio daiktus $\chi^2=12,510$ $df=3$ $p<0,05$	Ne	16,4	35,2	42,2	6,3
	Taip	58,3	25	16,7	0
Reikalavau pinigų, daiktų iš kito mokinio $\chi^2=15,702$ $df=3$ $p<0,05$	Ne	15,7	36,2	41,7	6,3
	Taip	61,5	15,4	23,1	0
Grasinau sumušti $\chi^2=12,550$ $df=3$ $p<0,05$	Ne	14	35,1	44,7	6,1
	Taip	46,2	30,8	19,2	3,8

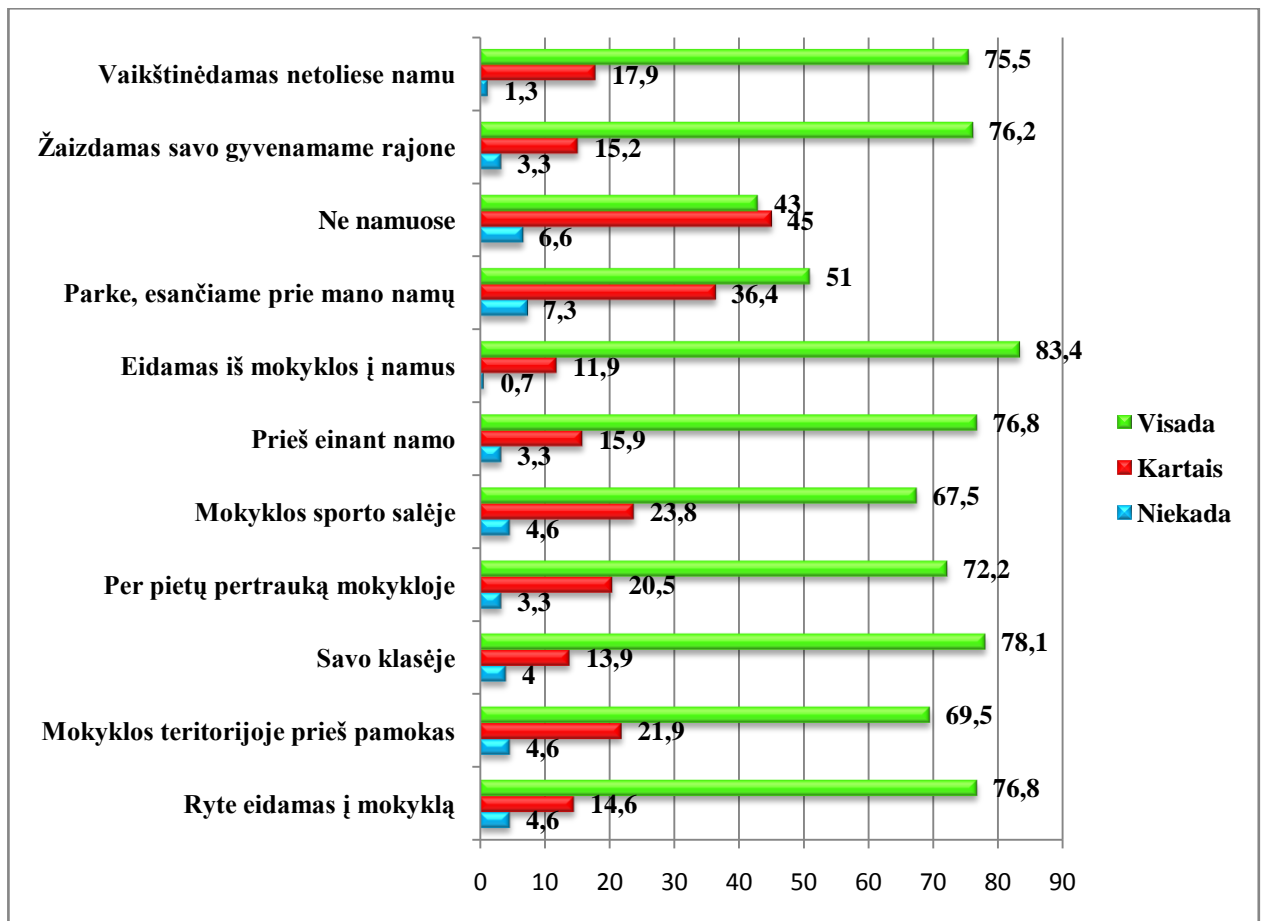
2.2 Smurtavimo psichosocialiniai veiksniai

Daugiausia tiriamųjų save vertina teigiamai (86,8 proc.), 86,1 proc. yra patenkinti savimi. 84,8 proc. mano, jog atlieka darbus taip pat gerai kaip ir kiti, taip pat 81,5 proc. sako, kad turi nemažai gerų savybių. Nemažas procentas (74,8 proc.) jaučia, kad juos vertina aplinkiniai, tačiau daugiau nei pusę (66,9 proc.) norėtų labiau pasitikėti savimi. 29,1 proc. tiriamųjų save laiko niekam tikusiais, taip pat 26,5 proc. kartais jaučiasi nereikalingais, 12,6 proc. dažnai jaučiasi nevykėliais (žr. 2.2.1 pav.).

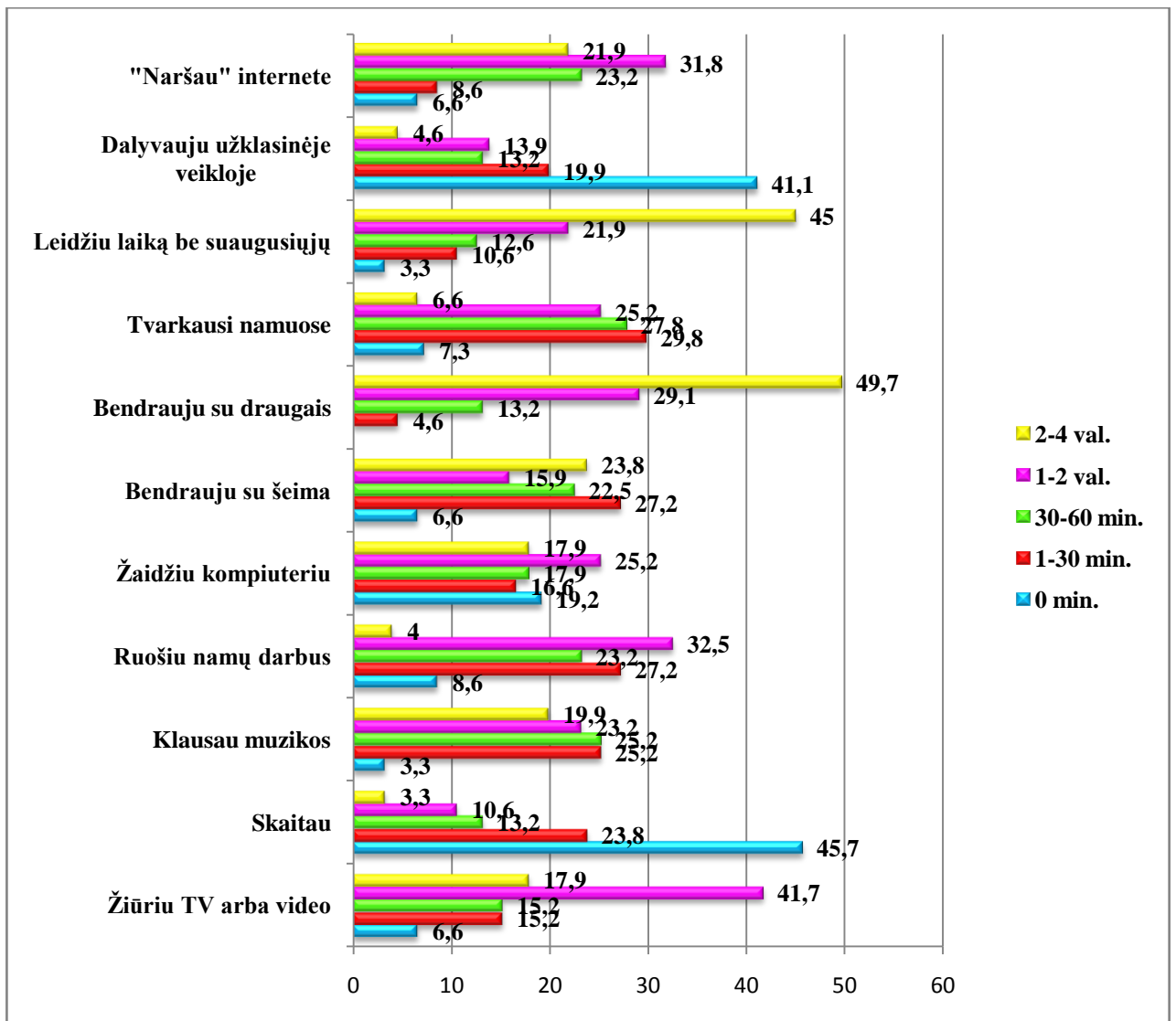
2.2.1. pav. Tiriamųjų nuomonė apie save (proc.).

Tyrimas parodė, kad respondentai mažiausiai saugūs jaučiasi ne namuose ir parke, esančiame prie namų. O dažniausiai saugiai jaučiasi eidami iš mokyklos į namus (83,4 proc.), ryte eidami į mokyklą (76,8 proc.) bei prieš einant namo (76,8 proc.) (žr. 2.2.2 pav.).

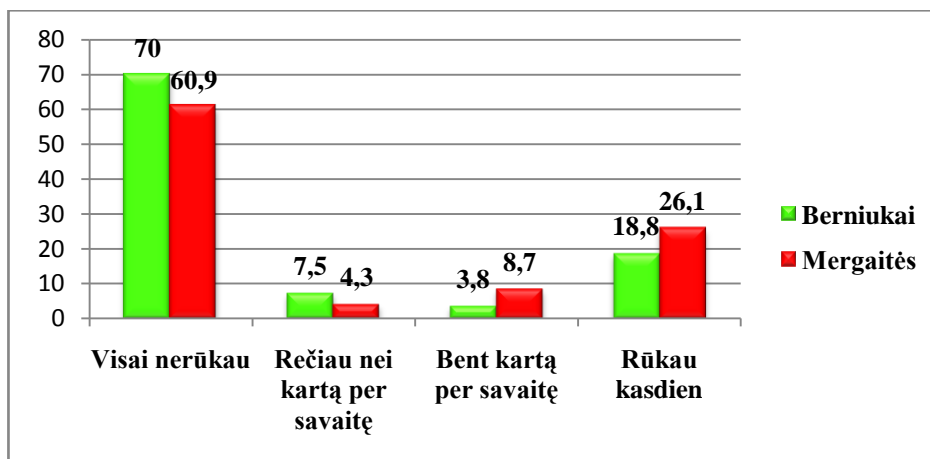
2.2.2 pav. Kada respondentai jaučiasi saugūs (proc.).

Dažniausiai tiriamieji, kai nebūna mokykloje, bendrauja su draugais (49,7 proc.), leidžia laiką be suaugusiųjų (45 proc.). Nemaža dalis jų 1-2 valandas per dieną naršo internete, žiūri TV arba video, 32,5 proc. ruošia namų darbus. Apie pusę (45,7 proc.) mokinių niekada, ne pamokų metu, neskaito knygų, bei nedalyvauja užklasinėje veikloje (žr. 2.2.3 pav.). Rezultatai rodo, kad mokiniai, kurie ilgesnį laiką (2-4 val.) praleidžia su draugais, dažniau tyčia gadina kitų mokinių daiktus. Taip pat statistinis reikšmingumas ($p < 0,05$) rodo, kad vaikai, kurie neskaito namie knygų dažniau grasina sumušti kitus vaikus.

2.2.3 pav. Ką respondentai veikia kai nebūna mokykloje (proc.).

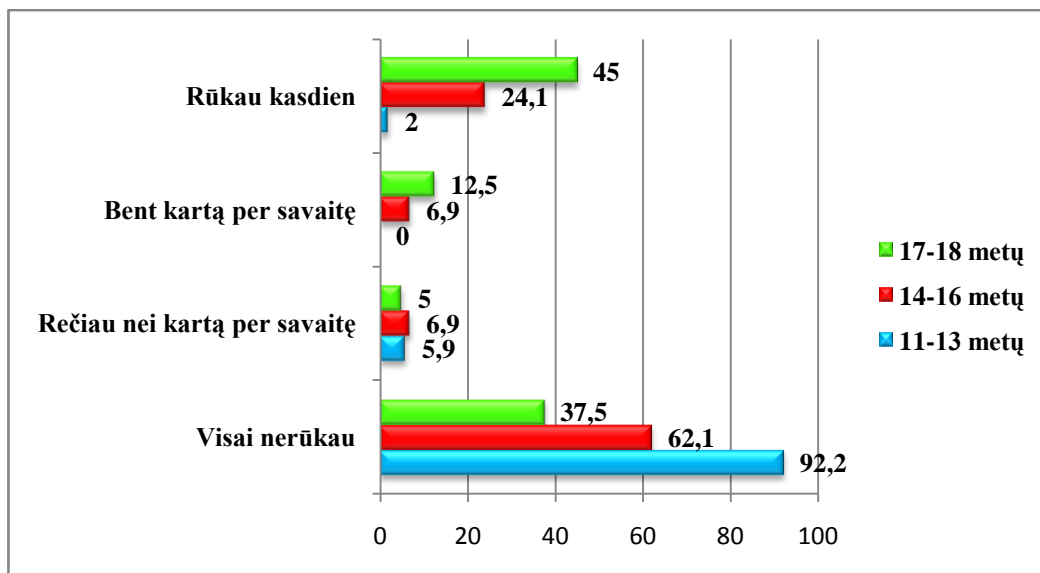
Didžioji dalis tiriamųjų visai nerūko, tačiau analizuojant duomenis pagal lytį, matome, kad rūkančių mergaičių dalis yra didesnė nei berniukų. Rūko kasdien 26,1 proc. mergaičių ir 18,8 proc. berniukų (žr. 2.2.4 pav.). Apie pusę tiriamųjų, kurie rūko kasdien yra apiplėšę kitą mokinį. Bei rūkantys kasdien mokiniai dažniau grasina, užkabina kitus mokinius. Skirtumai statistiškai reikšmingi ($p < 0,05$).

2.2.4 pav. Rūkančių dalis, atsižvelgiant į lytį (proc.).

$\chi^2=3,480$ $df=3$ $p>0,05$

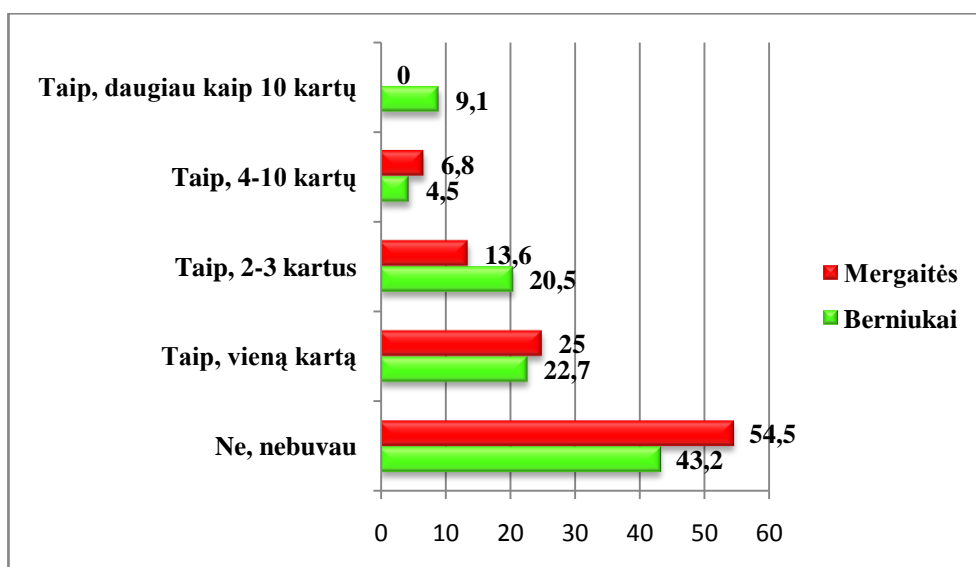
Analizuojant duomenis pagal amžiaus grupes, matome, jog rūkančių dalis didėja su amžiumi. Rūko kasdien beveik pusę (45 proc.) 17-18 metų mokiniai, 24,1 proc. 14-16 metų ir kasdien rūko 2 proc. 11-13 metų mokinių (žr. 2.2.5 pav.).

2.2.5 pav. Rūkančių dalis, atsižvelgiant į amžiaus grupes (proc.).

$\chi^2=35,358$ $df=6$ $p<0,05$

Alkoholi dažniau vartoja berniukai, nei mergaitės, tačiau daugiau mergaičių buvo apsvaigusių vieną kartą (25 proc.) ir 4-10 kartų (6,8 proc.). Nei viena mergaitė nebuvo apsvaigusi daugiau kaip 10 kartų, o tokių berniukų buvo 9,1 proc. Atsakymai tarp berniukų ir mergaičių statistiškai nesiskyrė ($p>0,05$) (žr. 2.2.6 pav.).

2.2.6 pav. Apsvaigusių nuo alkoholio dalis, atsižvelgiant į lytį (proc.).

$\chi^2=5,429$ $df=4$ $p>0,05$

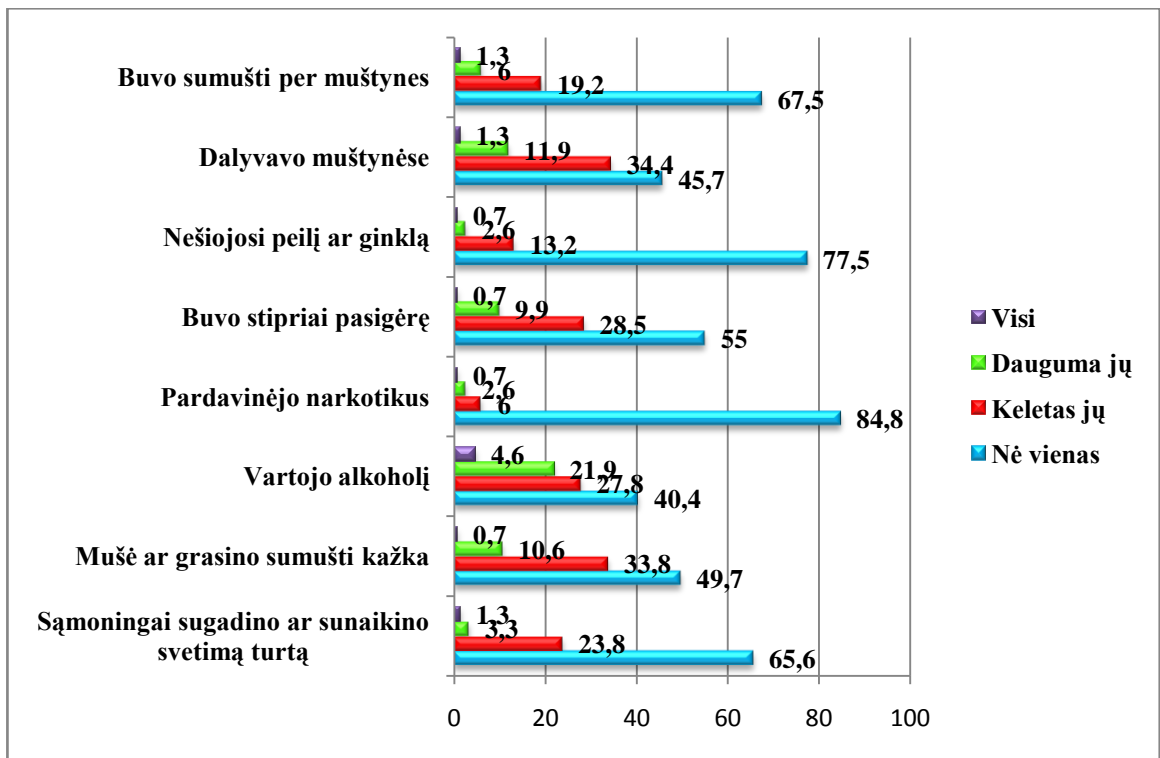
Statistinis reikšmingumas ($p<0,05$) rodo, jog tiriamieji, kurie per pastarąsias 30 dienų yra ragavę alkoholinius gėrimus, dažniau erzino, kalbėjo negražius dalykus apie kitą mokinį, bei grasino, užkabinėjo kitus (žr. 3 lentelė).

3 lentelė.

Smurtavimo ir alkoholinių gėrimų vartojimo statistinis palyginimas (proc.).

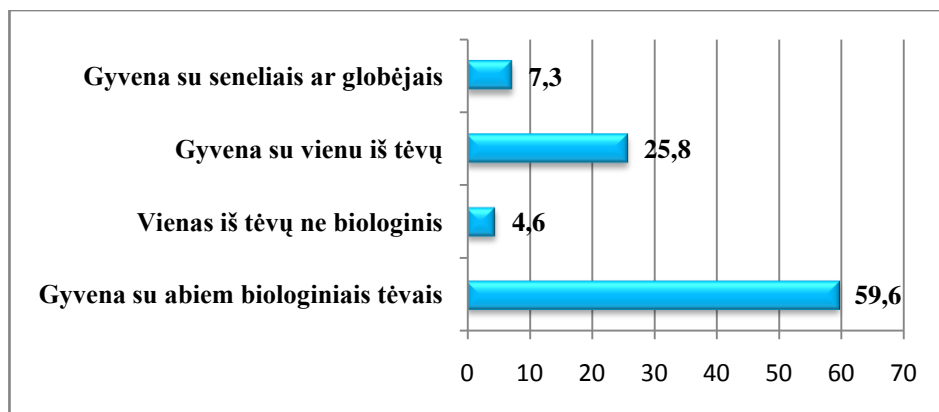
		Ar ragavai alkoholinių gėrimų	
		Taip	Ne
Erzinau, kalbėjau negražius dalykus apie kitą mokinį $\chi^2=6,668$ $df=1$ $p<0,05$	Ne	50,0	50,0
	Taip	71,7	28,3
Grasinau, užkabinėjau, arba buvau uždaręs patalpoje kitą mokinį $\chi^2=4,148$ $df=1$ $p<0,05$	Ne	55,8	44,2
	Taip	80	20

Tyrimo metu buvo siekiama sužinoti apie tiriamųjų draugus. Daugiau nei pusę tiriamųjų teigė, kad nei vienas jų draugas sąmoningai nėra sugadinęs ar sunaikinęs svetimo turto, nepardavinėjo narkotikus, nesinešiojo peilio ar ginklo, taip pat nebuvo sumuštas per muštynes ir nebuvo niekada stipriai prisigėręs. 33,8 proc. turi kelis draugus, kurie mušė ar grasino sumušti kitą asmenį. 27,8 proc. tiriamųjų turi keletą draugų ir 10,6 proc. turi daugumą draugų, kurie vartoja alkoholį. 4,6 proc. moksleivių sako, kad visi jų draugai vartoja alkoholinius gėrimus. Ir 28,5 proc. teigė, jog keletas draugų buvo stipriai prisigėrę. Daugiau nei trečdalis tiriamųjų draugų dalyvavo muštynėse (34,4 proc.) (žr. 2.2.7 pav.).

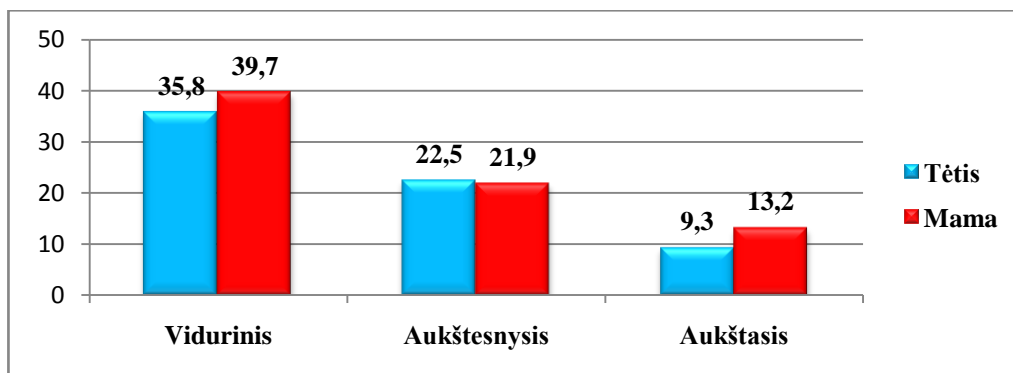
2.2.7 pav. Tiriamųjų atsakymai apie draugus (proc.).

59,6 proc. tiriamųjų gyvena su abiem tėvais, 25,8 proc. su vienu iš tėvų, 7,3 proc. gyvena su seneliais ar globėjais (žr. 2.2.8 pav.). 47 proc. turi 1 brolių ar sesę, 19,2 proc. turi keletą brolių ar seserų ir 31,8 proc. neturi nei brolio nei sesers.

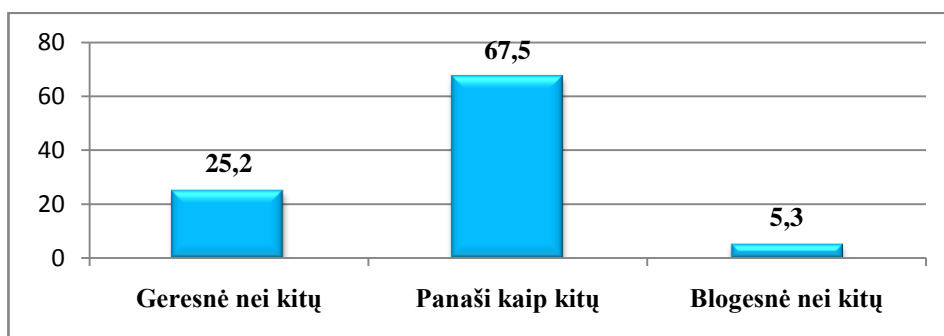
2.2.8 pav. Tiriamųjų šeimyninė sudėtis (proc.).

Daugumos tiriamųjų tėvai yra su viduriniu išsilavinimu, 21,9 proc. mamų ir 22,5 proc. tėčių turi aukštesnį išsilavinimą. Daugiau mamų (13,2 proc.), nei tėčių (9,3 proc.) yra su aukštesniu išsilavinimu (žr. 2.2.9 pav.).

2.2.9 pav. Tiriamųjų tėčio ir mamos išsilavinimas (proc.).

51 proc. mokinių tėvai dirba abu, 33,8 proc. dirba tik vienas iš tėvų ir 8,6 proc. tiriamųjų tėvai yra bedarbiai. Tiriamųjų buvo klausiami apie šeimos finansinę padėtį. Daugiau nei pusę jų teigia, kad šeimyninė padėtis yra panaši kaip kitų, 25,2 proc. sako, jog geresnė nei kitų. Ir 5,3 proc. sako, kad blogesnė nei kitų (žr. 2.2.10 pav.).

2.2.10 pav. Šeimos finansinė padėtis (proc.).

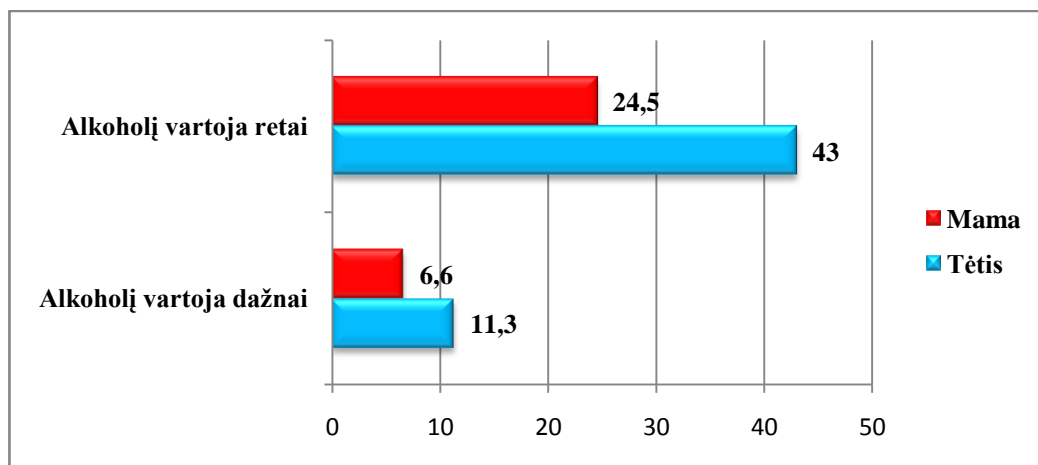
Tyrimo rezultatai rodo, jog rečiausiai fizinį smurtą patiria vaikai, kurie gyvena su abiem tėvais, o dažniausiai smurtą patiria vaikai gyvenantys su vienu iš tėvų ne biologiniu. Taip pat fizinį smurtą patiria tie vaikai, kurių finansinė padėtis blogesnė nei kitų (žr. 4 lentelė).

4 lentelė.

Respondentų šeimyninės ir finansinės padėties sąryšis su fiziniu smurto patyrimu

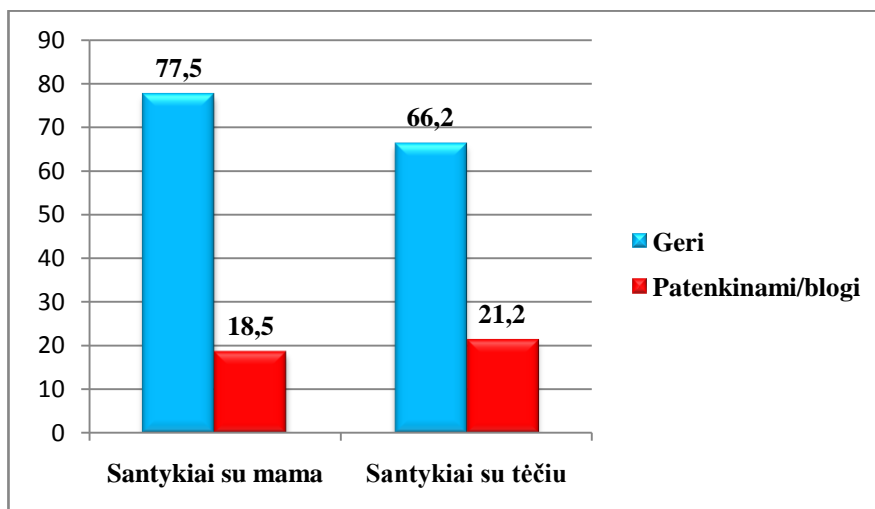
Su kuo gyvena tiriamieji $x^2=7,920$ $df=3$ $p<0,05$	Ar teko patirti fizinį smurtą	
	Taip	Ne
Su abiem biologiniais tėvais	30,0 proc.	70,0 proc.
Vienas iš tėvų nebiologinis	57,1 proc.	42,9 proc.
Su vienu iš tėvų	46,2 proc.	53,8 proc.
Su seneliais ar globėjais	9,1 proc.	90,9 proc.
Šeimos finansinė padėtis $x^2=8,446$ $df=2$ $p<0,05$	Ar teko patirti fizinį smurtą	
	Taip	Ne
Geresnė nei kitų	42,1 proc.	57,9 proc.
Panaši kaip kitų	28,4 proc.	71,6 proc.
Blogesnė nei kitų	75,0 proc.	25,0 proc.

43 proc. tiriamųjų teigia, kad tėtis alkoholi vartoja retai ir 11,3 proc. sako, jog vartoja dažnai. 24,5 proc. tiriamųjų mamų alkoholi vartoja retai ir 6,6 proc. mamų alkoholinius gėrimus vartoja dažnai (žr. 2.2.11 pav.).

2.2.11 pav. Tėvų alkoholio vartojimo dažnis per 12 mėn. (proc.).

Dauguma tiriamųjų santykiai su mama ir tėčiu yra geri (žr. 2.2.12 pav.). Tačiau statistinis reikšmingumas rodo, kad dauguma tiriamųjų patyrė fizinį smurtą iš tėvų, kurių santykiai su tėvais yra patenkinami ar blogi (žr. 5 lentelė).

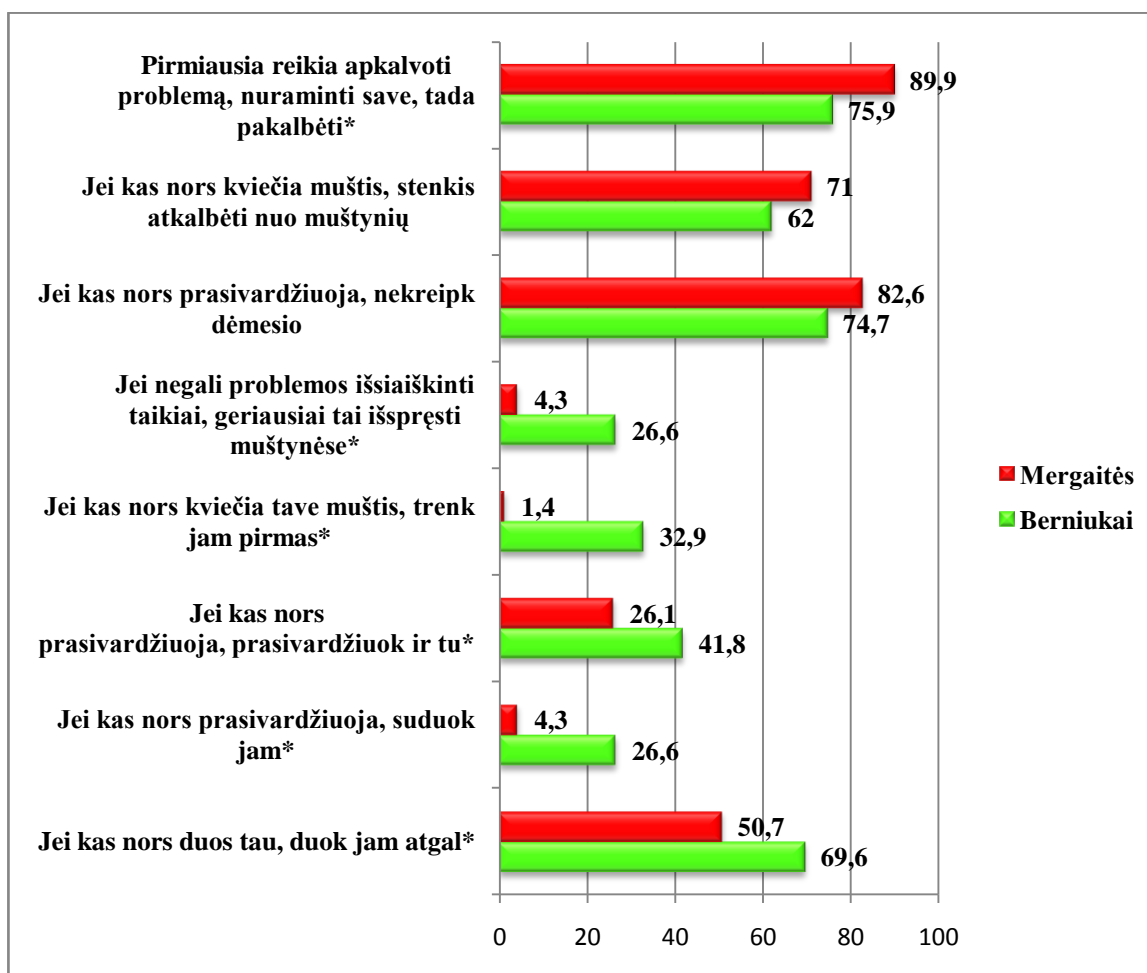
2.2.12 pav. Tiriamųjų santykiai su mama ir tėčiu (proc.).

5 lentelė.

Patirto smurto iš tėvų ir santykių su tėvais tarpusavio sąryšis

		Santykiai su tėčiu	
		Geri	Patenkinami/blogi
Patirtas smurtas iš tėvų $x^2=15,209$ $df=1$ $p<0,05$	Ne	79,2 proc.	20,8 proc.
	Taip	14,3 proc.	85,7 proc.
		Santykiai su mama	
		Geri	Patenkinami/blogi
Patirtas smurtas iš tėvų $x^2=35,381$ $df=4$ $p<0,05$	Ne	85,4 proc.	14,6 proc.
	Taip	0 proc.	100 proc.

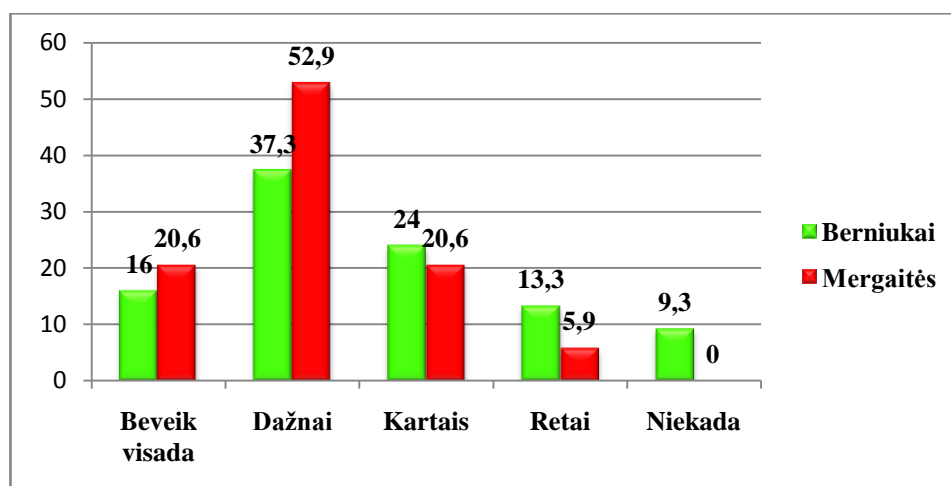
Statistiškai reikšmingai ($p < 0,05$) dažniau berniukams, nei mergaitėms tėvai duoda blogus patarimus apie muštynes. Bet ir daugumai respondentų tėvai pataria pirmiausia apgalvoti problemą, nuraminti save ir tada pakalbėti su kitu vaiku, taip pat tėvai sako: „Jei kas nors kviečia muštis, stenkis atkalbėti nuo muštynių“ ir jei kas nors prasivardžiuoja nekreipti į jį dėmesio. Tačiau šie teiginiai dažniau yra sakomi mergaitėms. Daugiau nei pusę (69,6 proc.) berniukų yra skatinami duoti atgal muštynių metu, bei jei kas nors prasivardžiuoja, prasivardžiuoti taip pat (41,8 proc.). Net 32,9 proc. sakė, jog reikia prieš muštynes trenkti pirmam, jei problemos negalima išspręsti taikiai, tai geriausiai tai išspręsti muštynėmis (žr. 2.2.13 pav.).

2.2.13 pav. Ar tėvai kada nors sakė išvardintus dalykus (proc.).

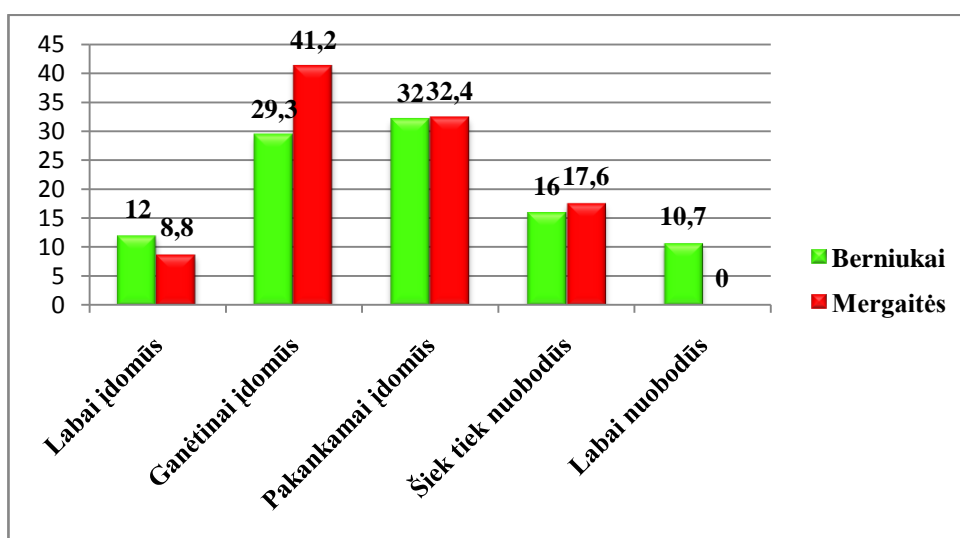
* $p < 0,05$

Daugiau nei pusei (52,9 proc.) mergaičių mokykla dažnai yra reikšminga ir svarbi, svarbi yra ir 37,3 proc. berniukų. Statistiškai reikšmingai mergaitėms mokykla yra svarbesnė nei berniukams (žr. 2.2.14 pav.).

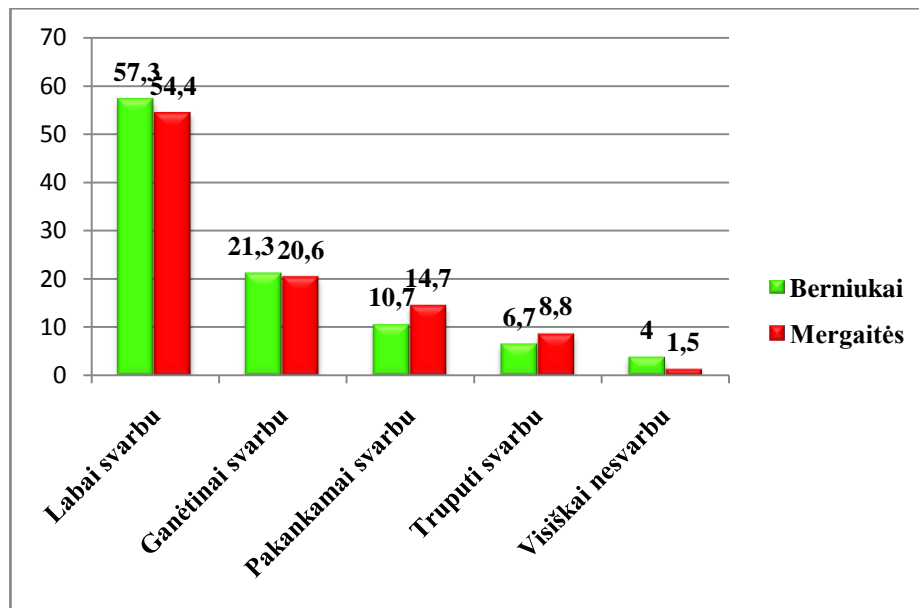
2.2.14 pav. Tiriamųjų nuomonė apie mokyklos reikšmingumą, svarbumą, atsižvelgiant į lytį (proc.). $\chi^2=10,909$ $df=4$ $p<0,05$

Mergaitėms (41,2 proc.) mokomi dalykai mokykloje yra ganėtinai įdomūs, o daugumai berniukų (32 proc.) pakankamai įdomūs. Mokomi dalykai yra labai įdomūs 12 proc. berniukų ir 8,8 proc. mergaičių, o mokykloje labai nuobodu yra 10,7 proc. berniukų (žr. 2.2.15 pav.).

2.2.15 pav. Tiriamųjų nuomonė apie dalykus, kuriuos mokosi mokykloje, atsižvelgiant į lytį (proc.). $\chi^2=9,086$ $df=4$ $p>0,05$

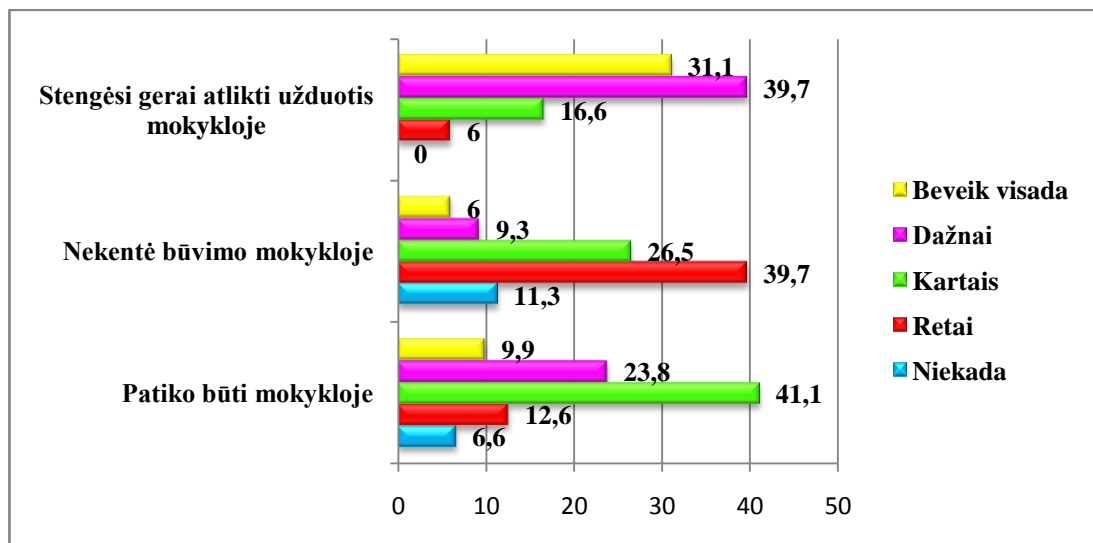
Daugiau nei pusę tiriamųjų sako, kad mokomieji dalykai ateityje bus labai svarbūs, visiškai nesvarbu daugiau berniukams (4 proc.), nei mergaitėms (1,5 proc.). Berniukų ir mergaičių atsakymai statistiškai nesiskiria ($p>0,05$) (žr. 2.2.16 pav.).

2.2.16 pav. Tiriamųjų nuomonė, apie dalykus, kuriuos mokosi mokykloje ir kiek jie bus svarbūs ateityje, atsižvelgiant į lytį (proc.).

$\chi^2=1,558$ $df=4$ $p>0,05$

39,7 proc. tiriamųjų per pastaruosius metus dažnai stengėsi gerai atlikti užduotis mokykloje, 39,7 proc. retai nekenė būvimo mokykloje ir 41,1 proc. kartais patiko būti mokykloje (žr. 2.2.17 pav.).

2.2.17 pav. Tiriamųjų nuomonė, apie pastaruosius mokslo metus (proc.).

42,4 proc. tiriamųjų šiek tiek sutinka su teiginiu, kad mokiniai yra malonūs ir palaikantys vieną kitą. 37,1 proc. šiek tiek sutinka, jog mokiniai iš skirtingų socialinių sluoksnių sutaria gerai. Didžioji dalis (31,8 proc.) tiriamųjų šiek tiek nesutinka, kad mokiniai drausmina blogai besielgiančius klasiokus, jog pagarbiai išklauso vieni kitus diskusijų klasėje metu (33,8 proc.) ir 37,1 proc. šiek tiek nesutinka, kad mokiniai mėgsta būti mokykloje. 35,1 proc. mokinių visiškai sutinka, kad klasiokai gerai sutaria bendraudami tarpusavyje, kad mokytojai su mokiniais elgiasi

padoriai (33,1 proc.), sąžiningai (35,1 proc.), mokinius paskatina, pagiria nei kritikuoja (33,1 proc.) ir mokytojai padeda mokiniams išspręsti nesutarimus (35,8 proc.). Tiriamieji šiek tiek sutinka: kad mokiniai nebijo kreiptis pagalbos į mokytojus (31,8 proc.); mokytojai sužino, jei prie mokinio kabinėjama ar tyčiojama (36,4 proc.); mokiniai skatinami pranešti apie regresijos ar tyčiojimąsi atvejus (29,1 proc.). Tyrime dalyvavę mokiniai šiek tiek sutinka, jog mokiniai praneša mokytojams, jei mokinys erzina ar pajuokia kitą mokinį. Rezultatai rodo, kad mokiniai žino į ką kreiptis pagalbos tuo atveju, jei su juo blogai elgiasi kitas mokinys (žr. 6 lentelė).

6 lentelė.

Santykiai mokykloje

	Visiškai sutinku	Šiek tiek nesutinku	Šiek tiek sutinku	Visiškai sutinku
Mokiniai yra malonūs ir palaikantys vienas kitą.	10,6	25,8	42,4	15,2
Mokiniai iš skirtingų socialinių sluoksnių sutaria gerai.	13,2	23,8	37,1	19,2
Mokiniai drausmina blogai besielgiančius klasiokus.	14,6	31,8	22,5	25,2
Klasiokai gerai sutaria bendraudami tarpusavyje.	9,9	15,2	33,1	35,1
Mokiniai pagarbiai išklauso vieni kitus diskusijų klasėje metu.	11,3	33,8	33,1	15,9
Mokiniai lengvai susiranda draugų.	9,9	20,5	34,4	29,1
Mokiniai mėgsta būti mokykloje.	19,9	37,1	24,5	12,6
Mokytojai su mokiniais elgiasi pagarbiai.	6	23,8	30,5	33,1
Mokytojai žymiai dažniau mokinius paskatina ir pagiria, nei juos kritikuoja.	9,9	17,2	33,1	33,1
Mokytojai elgiasi su mokiniais sąžiningai.	5,3	18,5	34,4	35,1
Mokytojai padeda mokiniams išspręsti nesutarimus.	8,6	15,9	33,1	35,8
Mokiniai nebijo kreiptis pagalbos į mokytojus.	12,6	23,8	31,8	24,5
Mokytojai sužino, jei prie mokinio kabinėjama ar tyčiojama.	13,9	21,9	36,4	20,4
Mokiniai skatinami pranešti apie regresijos ar tyčiojimosi atvejus.	10,6	27,2	29,1	26,5
Mokinys žino į ką kreiptis pagalbos tuo atveju, jei su juo blogai elgiasi kitas mokinys.	9,3	17,2	29,1	37,7
Mokiniai praneša mokytojams jei kuris mokinys primušė (muša) kitą mokinį.	11,9	23,2	30,5	27,8
Mokiniui pranešus apie tyčiojimąsi, mokytojai imasi priemonių problemai spręsti.	11,9	22,5	28,5	29,8
Mokiniai praneša mokytojams, jei mokinys erzina ar pajuokia kitą mokinį.	13,9	25,8	30,5	23,2

2.3 Mokyklose vykdomos prevencinės programos

Didžioji dalis mokinių nežino kokia vykdoma veikla ar renginiai mokyklose smurto tema. Daugiausia vaikų žino (41,1 proc.) apie vykdoma smurto prevencijos priemonę „Savaitė be patyčių“ ir 22,5 proc. šioje programoje dalyvauja/dalyvavo. 29 proc. dalyvauja ar dalyvavo suburtoje mokinių grupėje, kuri padeda nukentėjusiems nuo smurto ir kovojantiems prieš smurtą mokykloje

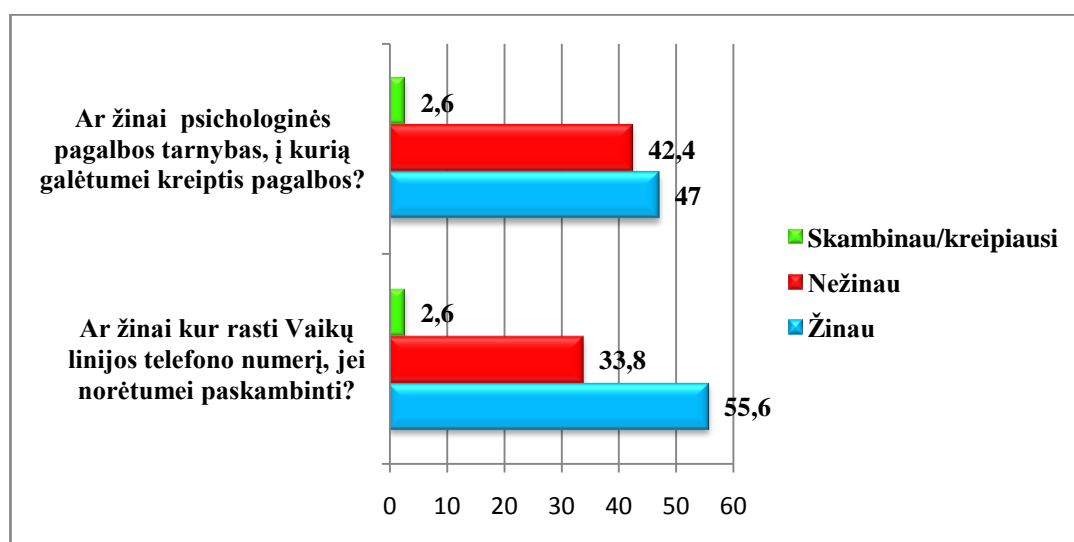
mokiniam. 16,6 proc. respondentų teigė dalyvaujantys/dalyvavę organizuojamose filmų peržiūrose, diskusijose, aptarimuose prieš smurtą (žr. 7 lentelė).

7 lentelė.

Respondentų žinios apie mokykloje vykdomą veiklą ir dalyvavimas joje

	Taip	Ne	Nežinau	Dalyvavau/ dalyvauju
Ar jūsų mokykloje suburta mokinių grupė, padedanti nukentėjusiam nuo smurto ir kovojanti prieš smurtą mokykloje?	12,6	32,5	44,4	29
Vykdoma (buvo vykdyta) smurto prevencijos programa „Antras žingsnis“.	11,9	28,5	49	2
Vykdoma (buvo vykdyta) smurto prevencijos programa OLWEUS	5,3	29,8	53,6	3,3
Vyksta tikslinės klasės valandėlės, skirtos smurto (patyčių) temoms analizuoti.	24,5	23,8	30,5	13,2
Vykdoma (vyko) smurto prevencijos priemonė „Savaitė be patyčių“.	41,1	10,6	17,2	22,5
Vyksta (vyko) akcija „Smurtui prieš vaikus ne?“	28,5	15,2	36,4	10,6
Organizuojamos filmų peržiūros, diskusijos, aptarimai prieš smurtą.	32,5	9,3	33,8	16,6
Organizuojami susitikimai su policijos pareigūnais, vaiko teisių apsaugos, bei kitais specialistais.	26,5	11,9	39,7	13,2

Daugiau nei pusę (55,6 proc.) mokinių žino kur rasti Vaikų linijos telefono numerį. 47 proc. žino ir 42,4 proc. nežino psichologines pagalbos tarnybas, į kurias galėtų kreiptis pagalbos. Į Vaikų liniją ar kitas tarnybas kreipėsi ar skambino 2,6 proc. tyrime dalyvavusių mokinių (žr. 2.3.1 pav.). Dažniau pagalbos tarnyboms skambino tie mokiniai, kurie patyrė fizinį ir psichologinį smurtą.

2.3.1 pav. Tiriamųjų žinios apie psichologines pagalbos tarnybas (proc.).

3. Apibendrinimas.

Rezultatai rodo, kad fizinį smurtą dažniau patiria berniukai, o psichinį smurtą mergaitės, taip pat dažniau smurtą patiria 11-13 metų vaikai. Dažniausiai tiriamieji smurtą patiria iš draugų bei bendraamžių. Fizinį smurtą dažniausiai patiria tie mokiniai, kurie patys smurtauja prieš kitą vaiką, reikalauja pinigų ar apiplėšia kitą mokinį. Išanalizavus duomenis pamatėme, jog rečiausiai fizinį smurtą patiria vaikai, kurie gyvena su abiem tėvais, o dažniausiai smurtą patiria vaikai gyvenantys su vienu iš tėvų ne biologiniu. Taip pat fizinį smurtą patiria tie vaikai, kurių finansinė padėtis blogesnė nei kitų.

Apie pusę tiriamųjų (44,4 proc. berniukų ir 41,2 proc. mergaičių) per paskutinius du mėnesius erzino, kalbėjo negražius dalykus apie kitą mokinį. Statistinis reikšmingumas parodė, kad smurtavusių berniukų yra žymiai daugiau nei smurtaujančių mergaičių. Per televizorių galime pamatyti labai daug smurto, todėl tiriamieji, kurie labai dažnai mato smurtą per televizorių, linkę labiau smurtauti mokyklose. Taip pat smurtą skatina ir alkoholio vartojimas, tiriamieji, kurie per pastarąsias 30 dienų yra ragavę alkoholinius gėrimus, dažniau erzino, kalbėjo negražius dalykus apie kitą mokinį, bei grasino, užkabinėjo kitus.

Didžioji dalis mokinių nežino kokia vykdoma veikla ar renginiai mokyklose smurto tema, daugiausia vaikų žino apie vykdomą smurto prevencijos priemonę „Savaitė be patyčių“. Daugiau nei pusę mokinių žino kur rasti Vaikų linijos telefono numerį. Beveik pusę mokinių žino ir panašus procentas nežino psichologines pagalbos tarnybas, į kurias galėtų kreiptis pagalbos. Dažniau pagalbos tarnyboms skambino tie mokiniai, kurie patyrė fizinį ir psichologinį smurtą.

4. Rekomendacijos ir pasiūlymai

Siekiant mažinti smurto paplitimą mokyklose, labai svarbu bendradarbiauti su kitų institucijų specialistais. Tik įtraukiant aplink mokyklą esančią bendruomenę, įvairias organizacijas ir institucijas į smurto atvejų sprendimą, tik tada mokykla gali tikėtis geriausių rezultatų.

Mokykla galėtų įtraukti į bendrą veiklą pedagoginę psichologinę tarnybą, kuri galėtų surengti mokymus pedagogams, kaip dirbti smurto mokykloje atveju.

Taip pat su policijos komisariatu būtų galima sutarti, kad patruliai labiau prižiūrėtų mokyklos teritoriją.

Pačios mokyklos gali sukurti projektą ir gauti finansavimą įvairiai popamokinei veiklai, į kurias įtraukti įvairių organizacijų atstovus (pvz. pagalbos tarnybas). Nes labai svarbu, kad mokyklos nebūtų uždaros, aktyviai siektų bendradarbiauti su įvairiomis žinybomis ir institucijomis.

Labai svarbu, kad prevenciniai prieš smurtą renginiai būtų orientuoti į ikimokyklinio ir pradinių klasių amžiaus vaikus. Nes vaikai atėję iš pradinių tos pačios ar kitos mokyklos klasių bijo, kad bus nepriimti naujų bendraamžių ar kitų mokyklos mokinių, bei nesusiras draugų.

Prevencines priemones mokyklose reikia vykdyti nuolatos, o ne vieną ar keletą kartų per metus.

Nuolat mokyti vaikus lavinti socialinius įgūdžius. Jei vaikas stokoja socialinių įgūdžių, yra didelė tikimybė, kad savo vidinę įtampą, pyktį ir diskomfortą jis išreiks netinkamu elgesiu.

Tais pat labai svarbu mokyti vaikus, kaip jie galėtų apsiginti nuo prievartos ar smurto, nes kaip parodė tyrimas smurtą gimdo smurtas.

Būtina vaikams perteikti žinias apie įvairias prievartos formas ir į ką jie galėtų kreiptis ištikus bėdas.

Labai svarbu įtraukti ir tėvus. Tėvams turėtų būti suteikiamos žinios apie vaiko raidos ir amžiaus tarpsnio ypatumus, apie tai, kaip auginti vaikus, kaip spręsti iškilusius neaiškumus, išreikšti jausmus, įveikti krizes. Tėvų švietimo strategijos tikslai turėtų būti nukreipti į įgūdžio, reikalingo sėkmingam šeimos funkcionavimui, ugdymą, nuostatų dėl smurto vartojimo šeimoje ir vaiko auklėjimo keitimą. Tėvams gali būti suteikiama informacija, kaip jie galėtų mokyti savo vaikus apsisaugoti nuo prievartos.